

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

Іваненко Ігор Володимирович

УДК: 343.9.01:343.341

**БАНДИТИЗМ: КРИМІНОЛОГІЧНЕ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Спеціальність: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса - 2003

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
ДРЬОМІН Віктор Миколайович,
Одеська національна юридична академія
Міністерства освіти і науки України, завідувач
кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
ГОЛІНА Володимир Васильович,
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого Міністерства освіти
і науки України, завідувач кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права;

кандидат юридичних наук
АНТИПЕНКО Володимир Федорович,
Служба безпеки України, начальник штабу
антитерористичного центру, заступник
керівника антитерористичного центру
при Службі безпеки України.

Провідна установа:

Київський національний університет
ім. Т. Г. Шевченка Міністерства освіти
і науки України, кафедра кримінального права
і кримінології (м. Київ).

Захист відбудеться “21” червня 2003 року о 10⁰⁰ годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Одеської національної
юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної
юридичної академії (65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2)

Автореферат розісланий “19” листопада 2003 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Р. Біла

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Організована злочинність корисливо-насиленницького спрямування є на даний час однією з найбільших загроз для системи внутрішньої безпеки, життя та здоров'я, майна громадян будь-якої держави. Рівень цього виду злочинності, його динаміка, географічна розповсюдженість та інші показники говорять про те, що ця проблема повинна посісти одне з найперших місць щодо нагальності свого вирішення як у наукових колах, так і у практичній сфері. Основною причиною такої ситуації є те, що за часів колишнього Радянського Союзу взагалі ставилося за необхідне і належне заперечення будь-якого факту щодо власне самого існування організованої злочинності на його теренах. Політична кон'юнктура того часу диктувала "неможливість" існування подібних негативних явищ в умовах тодішнього суспільства. Однак, незважаючи на це, в рамках багатьох теоретико-методологічних досліджень окремі автори все ж намагалися звернути увагу на специфічні щодо свого змісту кримінально-правові та кримінологічні аспекти окремих збройних нападів, що вчинялися організованими групами осіб. Відомими авторами таких наукових праць в Україні є Ю.В. Александров, Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.Ф. Антипенко, Л.В. Багрій-Шахматов, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.В. Василевич, М.В. Володько, В.В. Голіна, В. К. Гришук, І.М. Даньшин, С.В. Дьяков, С.О. Єфремов, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, Я.Ю. Кондратьєв, М.Й. Коржанський, В.Ф. Крашаниця, Г.Г. Криволапов, В.І. Курляндський, В.І. Лебеденко, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, Д.Й. Никифорчук, В.В. Петров, Ю.В. Солопанов, В.В. Сташис, С.І. Тихенко, В.П. Тихий, В.О. Туляков, Є.А. Худяков, В.І. Шакур, С.С. Яценко та інші, а серед російський вчених – С.В. Ванюшкін, А.І. Долгова, В.В. Лунєєв та ін.

Така увага значної кількості провідних науковців до вказаної проблематики є не випадковою, адже докорінні зміни в економічній, соціальній та інших складових українського суспільства, що відбулися наприкінці минулого століття, призвели до значного зростання рівня організованої злочинності взагалі, і бандитизму, зокрема, тоді як кримінально-правове регламентування відповідальності за цей вид злочину та кримінологічний зміст його розуміння були, і деякою мірою залишаються й на тепер, недостатньо чіткими й прозорими для одноманітного тлумачення та практичного застосування правоохоронними органами. Крім цього, в чинному Кримінальному кодексі України з'явилися нові види злочинів, схожих за своїм змістом зі злочином щодо бандитизму (зокрема, створення злочинної організації), що вимагає проведення порівняльного дослідження вказаних аспектів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Теоретичні та практичні проблеми дисертації досліджувалися в межах виконання планів науково-дослідної роботи кафедри кримінології та кримінально-виконавчого

права Одеської національної юридичної академії за темою „Кримінологічні та пенітенціарні проблеми у контексті прав людини” на 2001–2005 роки, які є складовою відповідного плану науково-дослідної роботи Одеської національної юридичної академії „Правові проблеми становлення і розвитку сучасної української держави” на 2001–2005 роки (державний реєстраційний номер 0101V001195). Крім цього, робота виконана в рамках вимог міжнародно-правових угод щодо протидії та боротьби з організованою злочинністю в Україні.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є аналіз поточного становища щодо кримінально-правового розуміння та регулювання відповідальності за бандитизм в Україні, його кримінологічного змісту задля приведення цих положень у відповідність до об’єктивних реалій сьогодення, а також удосконалення вже існуючих та розроблення нових, сучасних підходів до вирішення питань протидії та боротьби з бандитизмом задля його локалізації, нейтралізації та ліквідації у державі. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

розглянути історію розвитку цього злочину в кримінальному праві України та інших держав;

з’ясувати об’єктивні і суб’єктивні ознаки бандитизму, дослідити та визначити сучасний рівень, динаміку, географію бандитизму в Україні;

дослідити та визначити причини та умови, які визначають наявний рівень бандитизму в державі;

проаналізувати та визначити кримінологічні ознаки особи члена банди, а також викласти кримінально-правові поняття банди, участі у банді, озброєності банди та інші поняття;

висловити свою думку щодо можливості існування банди на різних рівнях її організованості та окреслити кордони і методи розмежування бандитизму з іншими, такими об’єктивно схожими за своїм складом злочинами, як “Створення злочинної організації”, „Створення терористичної організації” та ін.

Об’єктом дослідження виступає сукупність науково-практичних підходів, положень, думок, пропозицій; репрезентативний масив практичного матеріалу (статистичні дані, окремі кримінальні справи), а також сукупність нормативно-правових актів та окремих їх положень щодо кримінально-правового та кримінологічного змісту і об’єктно-суб’єктного розуміння бандитизму як окремого злочину, його місця в системі інших злочинів, кримінологічного наповнення окремих термінів та елементів, що його обумовлюють та супроводжують (банда, участь у банді, озброєність банди тощо) та інші аспекти.

Предметом дослідження виступає аналіз кримінологічних та кримінально-правових підходів до розуміння суті і проявів бандитизму й окремих його аспектів, а також визначення можливих наукових, практичних, законодавчих, організаційних шляхів, методів, способів, заходів щодо протидії та боротьби з

бандитизмом в Україні з метою удосконалення вже існуючих та розроблення нових, сучасних підходів задля локалізації, нейтралізації та ліквідації бандитизму в державі.

Методи дослідження. Ними є сучасні епістемологічні методи пізнання, що ґрунтуються на фундаменті діалектичної логіки. Серед них потрібно виділити такі методи як: історико-правовий, який використовувався у дослідженні становлення та правового регулювання відповідальності за бандитизм в Україні та в країнах, складовою частиною яких вона була протягом різних історичних періодів; порівняльно-правовий, який було застосовано у дослідженні кримінологічних ознак бандитизму, його динаміки, структури, причинної складової як за різні часові періоди, так і щодо різних країн, зокрема, Росії, Білорусі. Також застосовувався статистичний метод у якості використання офіційної державної та власноруч сформованої статистичної інформації як одного з джерел надходження відомостей про об'єкт дослідження; метод теоретичного і практичного аналізу емпіричних даних і синтезу наукових підходів, за допомогою якого було опрацьовано масив конкретних кримінальних справ щодо бандитизму та сформовано основні наукові ідеї роботи. Під час дослідження соціальних та біологічних причин бандитизму було застосовано також метод сходження від абстрактного до конкретного. Крім цього, у дослідженні діяльності та структурної побудови окремих банд застосовувався метод теоретичного моделювання, як такий, що дозволяє уявити можливі біфуркаційні тенденції їхніх злочинних проявів. Достовірність та обґрунтованість висновків забезпечила репрезентативна емпірична база дослідження, яку склали: різноаспектні статистичні матеріали Верховного Суду України щодо розгляду судами України кримінальних справ стосовно бандитизму за період з 1991 до 2001 року включно; окремі кримінальні справи стосовно бандитизму (77 справ з 18-ти областей України), які складають понад 49 відсотків від загальної кількості розглянутих судами України кримінальних справ стосовно бандитизму за означений вище період; наукові та науково-практичні матеріали (понад 370 найменувань) як українських, так і закордонних авторів з досліджуваних у роботі питань.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вона фактично є одним з перших в незалежній Україні спеціальних комплексних кримінально-правових та кримінологічних досліджень бандитизму, яке набуло особливої актуальності після прийняття Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року. Конкретний внесок автора роботи полягає в тому, що ним визначено низку положень, які мають значення для науки і практики та виносяться на захист:

запропоновано і теоретично обґрунтовано новий підхід щодо визначення поняття “громадська безпека” як об'єкту бандитизму;

обґрунтовано необхідність часткового перегляду існуючого підходу щодо

визначення поняття “озброєність банди” через суттєвий розвиток технічного прогресу щодо виготовлення різних видів зброї та поширення випадків використання бандитами нестандартних засобів посягання;

теоретично та практично доведено нагальну необхідність докорінного перегляду існуючого поняття “банда” як з організаційно-кримінологічної точки зору, так і з точки зору змістовних характеристик її злочинної діяльності;

обгрунтовано необхідність законодавчого визначення окремих кримінологічних обставин певної кримінальної справи щодо діяльності окремої банди, наявності яких чітко вказувала б на те, що певний учасник (співучасник) окремих збройних нападів, хоча, можливо, не переймаючись питанням усвідомлення факту наявності діючої банди, не усвідомлював його, але мав би і повинен був це усвідомити;

встановлено і обгрунтовано теоретико-практичну можливість існування банди лише на двох існуючих на сьогодні рівнях складної організованої співучасті у вчиненні злочину: організована група та злочинна організація;

висловлено конкретні пропозиції щодо вдосконалення існуючих та впровадження нових методів та заходів щодо протидії та боротьби з бандитизмом в Україні з наукової, законодавчої, організаційної, криміналістичної, віктимологічної та інших точок зору.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані:

в галузі науково-дослідної діяльності – в якості підґрунтя для подальшого опрацювання проблем учення про організовану злочинність корисливо-насиленницького спрямування, особливо щодо збройних її проявів;

у правотворчості – пропозиції, що містяться в дисертації, можуть бути використані при підготовці проекту нової Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про бандитизм” (варіант такого проекту наведено в дисертації в якості додатку № 2), а також для внесення окремих змін та доповнень до чинного Кримінального кодексу України;

у правозастосуванні – розроблені рекомендації мають за мету удосконалення практики застосування правоохоронними органами України, судовими органами статті 257 КК України “Бандитизм”, одноманітності щодо розуміння її змісту, підвищення ефективності вживання профілактично-попереджувальних заходів;

у навчальному процесі – положення та висновки роботи доцільно використовувати при підготовці відповідних розділів підручників та навчальних посібників, у викладанні спецкурсів щодо організованої злочинності, а також у науково-дослідній роботі викладачів, аспірантів та студентів.

Апробація результатів дослідження. Головні положення і висновки з основної проблематики дослідження були викладені у публікаціях автора, доповідях на наукових конференціях, зокрема: на щорічній науковій конференції в Одеській національній юридичній академії, що відбулася 22 квітня 2002 року, на якій здобувачем була представлена доповідь на тему “Кримінологічна характеристика бандитизму в Україні”; на всеукраїнському науково-практичному семінарі “Інформаційне забезпечення боротьби з організованою злочинністю”, що відбувся в Одеській національній юридичній академії 24 грудня 2002 року, на якому здобувач представив доповідь на тему “Бандитизм як прояв організованої злочинності”; на міжнародній науково-практичній конференції “Наука і освіта 2003”, що відбулася 20–24 січня 2003 року у місті Дніпропетровську, на якій здобувачем було представлено основні тези доповіді на тему “Кримінологічна характеристика особи учасника бандитського угруповання”.

Публікації. На основі матеріалів дисертації автором опубліковано шість наукових статей, надрукованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, що включають одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та трьох додатків. Повний обсяг дисертації складає 248 сторінок, в тому числі 38 сторінок списку використаних джерел, який вміщує 373 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність, визначено об’єкт, предмет, мету і завдання дослідження, сформульовано його гіпотезу, охарактеризовано методи та етапи роботи, наукову новизну, теоретичну і практичну значущість одержаних результатів, а також подано відомості про апробацію дослідження.

Перший розділ “Кримінально-правова характеристика бандитизму” містить два підрозділи. У підрозділі 1.1. “Бандитизм як різновид злочину” подаються окремі особливості та аспекти історично-правового розвитку бандитизму, а також кримінально-правового законодавства щодо встановлення кримінальної відповідальності за цей вид злочину в Україні та в країнах, до складу яких вона входила в різні періоди свого історичного розвитку (Російська Імперія, СРСР). Фактично встановлено, що організовані угруповання озброєних розбійників (бандитів) існували здавна, урізноманітнюючи свою діяльність відповідно до умов та рівня розвитку того чи іншого суспільства і нерідко загрожуючи самому існуванню певної держави чи системи влади у ній. Саме цей політичний підтекст і привів до того, що відповідальність за організацію озброєної банди задля вчинення нападів, а також за участь у банді чи у вчинюваному нею нападі в окремих країнах було не тільки криміналізовано, але й формалізовано. Увесь процес розвитку законодавства Російської Імперії, УРСР,

України щодо відповідальності за бандитизм відбувався під знаком його просування від аспектів політичних до аспектів загально-кримінальних аж до цілковитого виключення на сьогодні з цього кримінально-правового складу будь-яких ознак політичного забарвлення.

Підрозділ 1.2. “Кримінально-правові ознаки бандитизму” містить детальний аналіз усіх елементів кримінально-правового складу бандитизму стосовно нових аспектів чинного Кримінального кодексу України. В межах цього етапу дослідження також здійснюються вивчення та теоретичне дослідження аспектів щодо співучасті у бандитизмі. На підставі практичних досліджень піддаються критиці окремі наукові підходи щодо кримінально-правового розуміння змісту окремих елементів кримінально-правового складу бандитизму. Зокрема, щодо об’єкту бандитизму вказується на те, що існують численні неоднозначності та суперечності щодо визначення поняття “громадська безпека”, тобто об’єкту бандитизму, і, на загал, на сьогодні не існує єдиної думки з цього приводу. Зважаючи на це, в роботі наводиться авторський варіант щодо визначення поняття “громадська безпека” в аспекті об’єкту бандитизму, а саме: громадська безпека – це такий внутрішній стан речей у певному суспільстві (державі), коли кожен його представник має право і може самостійно або за допомогою держави реалізовувати свої гарантовані конституційні, природні та інші права і свободи (на безпеку, на недоторканність тощо) за умови відсутності чинників, що випливають з діяльності інших членів суспільства, зважаючи на їхнє спільне суспільне співжиття, що перешкоджали б йому це робити, шкодили б його законним інтересам і ставили б їх під загрозу власне своїм існуванням чи проявами. У дослідженні об’єктивної сторони бандитизму особлива увага звертається на конкретні аспекти стосовно визначення моменту закінченості бандитизму щодо згаданих окремих трьох його можливих проявів (організація банди, участь у банді, участь у вчинюваному бандою нападі); піддаються критиці існуючі та наводяться авторські варіанти щодо визначення понять “участь у банді”, “озброєність банди”, “співучасть у бандитизмі” та ін. Щодо суб’єкту бандитизму наводиться думка про те, що сучасне його визначення у Кримінальному кодексі України є недостатньо гнучким і не враховує специфіки цього злочину. Вказується на те, що законодавець не розрізняє підходи до визначення окремих ознак суб’єкту бандитизму в аспектах специфіки трьох вищезначених основних проявів його об’єктивної сторони. Досліджуючи суб’єктивну сторону бандитизму, автор зазначає, що існуюча на сьогодні однозначність у поглядах на це питання (тобто те, що суб’єктивною стороною бандитизму є прямиий умисел) є дійсно слушною, проте більшої конкретизації і нормативного закріплення потребують питання щодо мотивації цього злочину, а також регламентації аспектів стосовно критеріїв встановлення за певних обставин суб’єктивного ставлення окремого учасника банди до власних злочинних діянь.

Другий розділ “Кримінологічна характеристика бандитизму” присвячено встановленню, розгляду, детальному теоретико-практичному аналізу окремих проблем, причин, передумов та кримінологічних детермінант сучасного стану злочинності, пов’язаної з бандитизмом, в Україні, а також окремим ознакам особи сучасного учасника певної банди.

У підрозділі 2.1. “Рівень, динаміка та географія бандитизму в Україні” відмічається стала тенденція щодо постійного збільшення кількості осіб, які визнаються судами України винними у бандитизмі, починаючи з 1996 року, а також вказується на причини, які вплинули на неадекватне статистичне висвітлення даних стосовно бандитизму у попередні роки (1984–1995). На цьому етапі дослідження наводиться також інформація щодо середньої кількості членів певної середньостатистичної банди в Україні (біля п’яти осіб), щодо місця бандитизму в системі інших видів та типів злочинності, щодо особливостей географічного поширення бандитизму в Україні та в окремих сусідніх державах, а також щодо факторів, які на це впливають (урбанізація, мобільність злочинних угруповань, “прозорість” кордонів тощо). З’ясовано, що найбільше випадків вчинення бандитських нападів на сьогодні реєструється в індустріалізованих та значною мірою урбанізованих регіонах України (Донецька, Луганська, Дніпропетровська, Харківська, Запорізька, Одеська області). Крім цього, відзначаються та практично підтверджуються загальні тенденції щодо збільшення в Україні рівня організованої злочинності корисливо-насильницького спрямування, вказуються певні особливості цього процесу в нашій державі, звертається увага на причини і передумови цього процесу.

Підрозділ 2.2. “Соціальне підґрунтя бандитизму” увібрав у себе теоретико-практичні положення щодо дослідження природи причин, факторів, передумов та інших аспектів, які зумовлюють наявний рівень злочинності щодо бандитизму та злочинів корисливо-насильницького спрямування загалом в Україні та його нахил у бік зростання. Особливий акцент зроблено на аналізові соціальних причин бандитизму, які вбачаються одними із основних чинників, що впливають на вказану тенденцію. Виділяють три рівня таких причин: рівень суспільства взагалі (матеріальне розшарування, негативний вплив змісту багатьох джерел масової інформації, розважальних закладів; недостатність впровадження програм етичного виховання молоді), рівень окремого мікросередовища (конформізм, вплив раніше засуджених осіб, достатня легкість вирішення проблеми здобуття зброї) та рівень конкретної особи (психологічні, моральні, етичні, матеріальні фактори). Відзначаються також необхідність та доцільність спрямування профілактично-попереджувального впливу саме на вказані негативні чинники, який має здійснюватись комплексно, багатосторонньо та одночасно.

У підрозділі 2.3. “Кримінологічна характеристика учасників банд та окремих причин їх злочинної поведінки” на підставі статистичного матеріалу Верховного Суду України, а також вивчення окремих кримінальних справ щодо бандитизму з’ясовуються, аналізуються та характеризуються окремі кримінологічні детермінанти особи учасника банди в Україні, а також особисті, психологічні та інші передумови вчинення ним бандитизму. Результати показують, що вказаним видом злочинності займаються в абсолютній більшості випадків чоловіки, які є громадянами України у віці від 18 до 40 років, які, як правило, є безробітними (або ж працюють робітниками) з низьким рівнем освіти і часто (біля третини усіх випадків) мають судимість. На цьому етапі дослідження звертається особлива увага також на аспекти співвідношення, взаємодії та взаємної обумовленості окремих кримінологічних детермінант осіб певних бандитів з передумовами та причинами, що сприяли їхньому залученню до злочинної діяльності. Вказується на окремі помічені закономірності таких співвідношень. З’ясовано, що серед учасників банд в Україні досить рідко зустрічаються особи, схильні до алкоголізму або наркотичної залежності (біля 6-7 відсотків від загальної кількості); що банди здебільшого організовуються у конформістському середовищі соціально невлаштованих, проте життєво активних осіб (встановлено, що переважна більшість банд в Україні виникає на підґрунті вже раніше існуючих товариських, трудових, сусідських відносин, колишніх зв’язків по спільному ув’язненню тощо).

Третій розділ “Банда – особливий вид організованого злочинного об’єднання” містить у собі результати кримінологічного дослідження банди як специфічного різновиду організованого злочинного товариства, а також детальний аналіз її місця, співвідношення з подібними до неї злочинними угрупованнями (терористичні групи, злочинні організації не нападницького характеру, незаконні воєнізовані формування) та рис, що відрізняють її від них.

У підрозділі 3.1. “Банда: окремі специфічні риси та ознаки” вказується на застарілість існуючого кримінально-правового та кримінологічного розуміння поняття банди, яке визначено у Постанові Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про бандитизм” від 7 липня 1995 року. Доводиться необхідність часткового перегляду таких існуючих термінів, положень, ознак щодо банди, а також організованих злочинних груп у розумінні бандитизму взагалі, як: розгляд банди виключно з точки зору організованої групи, можливість інкримінації бандитизму при здійсненні лише одного нападу без спрямування угруповання на інші злочини (на тривалу злочинну діяльність). Базуючись на вивченні значної кількості кримінальних справ щодо бандитизму, які складають половину (49,05 відсотка) від загальної кількості таких справ, розглянутих судами України в період від 1991 до 2001 року включно, наводяться

нові підходи щодо удосконалення відповідно до реалій сьогодення, узгодження з положеннями нового Кримінального кодексу України, відповідності сучасній науковій думці вказаних вище та інших аспектів. Автор доводить, що банда є специфічним злочинним співтовариством, яке може існувати на різних рівнях своєї організованості (як на рівні організованої злочинної групи відповідно до п. 3 ст. 28 КК України, так і на рівні злочинної організації відповідно до п. 4 ст. 28 КК України). Висловлюється і аргументується думка про те, що банда вирізняється серед інших організованих злочинних формувань такими ознаками як спрямування на напад злочинної діяльності її членів, озброєність угруповання, а також спільне налаштування членів банди на тривалу довгострокову злочинну діяльність і вчинення бандою нападів в якості основної мети (а не в якості засобу, інструменту для досягнення іншої, більш загальної соціальної, політичної тощо мети своєї злочинної діяльності). Також відстоюється думка про те, що мінімальна кількість учасників певної банди може складати щонайменше три особи, а не лише дві, як зазначено у Постанові Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про бандитизм” від 7 липня 1995 року.

Підрозділ 3.2. “Кримінологічні ознаки банди як організованої злочинної групи” присвячений встановленню та детальному розглядові кримінологічних характеристик банди, яка має найбільш поширений на практиці рівень своєї організованості – являє собою організовану злочинну групу (хоча існують й інші рівні – рівень злочинної організації, зокрема). Приділяється особлива увага організаційним моментам створення, існування та діяльності банди, психологічним аспектам спільної діяльності її членів, різновидам керуючого елементу банди. Дисертантом наводиться також авторський варіант розуміння поняття „банда”, а саме: бандою слід визнавати озброєну організовану злочинну групу відповідно до п. 3 ст. 28 чинного КК України чи злочинну організацію відповідно до п. 4 ст. 28 КК України, членами яких було спільно вчинено два і більше злочинів (чи замахів на злочин), принаймні один з яких обов’язково має бути пов’язаний з озброєним нападом; або ж ними було вчинено лише один озброєний напад (чи замах на нього), але вони мали плани чи наміри, узгоджені з іншими членами банди, щодо вчинення й інших злочинів незалежно від їх спрямування чи вмотивованості. До того ж вчинення таких нападів і має бути основною метою діяльності цієї банди, а не лише засобом (інструментом) для досягнення інших стратегічних цілей. На цьому етапі дослідження також обґрунтовано: нагальну необхідність встановлення обставин, які вказують на те, що певна особа могла і повинна була розуміти та усвідомлювати факт існування певної банди (у тому випадку, коли окремий суб’єкт заперечує щодо себе факт такого усвідомлення); потребу встановлення детермінант стійкості, стабільності, згуртованості банди; нагальність конкретизації ознак, які розмежовують поняття організатора, лідера, ініціатора створення банди тощо.

У підрозділі 3.3. “Кримінологічні ознаки банди як злочинної організації” дисертант робить висновок про загальну не типовість в цілому існування банди на рівні злочинної організації. Однак, інколи такі випадки все ж знаходять своє практичне підтвердження. Тому, зважаючи на це, особлива увага на цьому етапі дослідження приділяється аспектам відмежування злочинної організації-банди від злочинних організацій інших типів та злочинних напрямків. Здобувач доходить думки про можливість та доцільність такого розмежування за допомогою методу встановлення мети злочинної діяльності певної злочинної організації, виходячи з того, що банда вчиняє збройні напади в якості основної мети своєї діяльності, тобто сенс цієї діяльності саме і полягає у вчиненні цих нападів заради них самих, тоді як інші злочинні організації можуть лише використовувати збройні напади в якості засобу (інструменту) для досягнення своїх інших, більш загальних, стратегічних цілей (політичних, економічних, соціальних тощо). Базуючись на конкретних практичних прикладах, автор здійснює також детальний аналіз різноманітних організаційних та змістовних аспектів діяльності певних банд-злочинних організацій, наводяться критичні зауваження та нові підходи до визначення поняття злочинної організації взагалі, аналізується ступінь прояву окремих кримінологічних детермінант певної злочинної організації у випадку з бандитизмом.

Четвертий розділ “Особливості попередження бандитизму на сучасному етапі” містить окремі положення стосовно аналізу організаційних, кримінально-правових, кримінологічних, криміналістичних шляхів, методів, заходів щодо удосконалення існуючих та розробки нових підходів до ефективного вирішення питань протидії та боротьби з бандитизмом в Україні. Комплексно розглядаються також питання стосовно спільного, взаємно узгодженого, одночасного застосування вказаних підходів; подається конструктивна критика окремих нюансів щодо сучасного стану профілактики та попередження злочинів корисливо-насиленницького спрямування в Україні.

У підрозділі 4.1. “Кримінально-правове попередження бандитизму в Україні” детально розглядається ситуація, яка склалася у правовому полі України стосовно аспектів нормативно-правового регулювання питань протидії та боротьби з бандитизмом як на внутрішньо-державному законодавчому та підзаконному рівнях, так і у сфері міжнародно-правових відносин. Констатується факт явної невідповідності рівня нормативно-правового забезпечення вказаних аспектів рівню суспільної небезпеки та тенденціям розвитку корисливо-насиленницької злочинності взагалі та бандитизму, зокрема. У цьому контексті подається детальний аналіз позитивних і негативних аспектів окремих законів та підзаконних нормативних актів щодо бандитизму в Україні, наголошується на необхідності термінового прийняття та впровадження в життя Законів України

“Про зброю”, “Про профілактику злочинів”, “Комплексної програми профілактики та попередження бандитизму в державі”, нової Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про бандитизм” та інших нормативних актів. Визначаються також основні напрямки концентрації зусиль держави щодо цієї діяльності на міжнародному рівні.

Підрозділ 4.2. “Криміналістичне попередження бандитизму” присвячений питанням різнобічного поліпшення роботи правоохоронних органів України (насамперед прокуратури та органів внутрішніх справ) стосовно виявлення та, зважаючи на специфіку способу вчинення бандитизму, раннього попередження утворення та діяльності озброєних банд. Головний акцент у цьому питанні ставиться на науково-законодавчих, криміналістично-методичних та фінансово-матеріальних аспектах цієї проблеми. Вказується і обґрунтовується необхідність внесення окремих змін до кримінально-процесуального законодавства країни, а також впровадження окремих організаційних заходів насамперед стосовно доцільності створення на базі кількох провідних юридичних вузів країни науково-аналітичних підрозділів постійного аналізу процесів формування і діяльності організованих злочинних угруповань корисливо-насиленницького спрямування. Вказується також на можливість та прогресивну доцільність передбачення в державному бюджеті України в рамках видатків на утримання правоохоронних органів окремої цільової статті витрат на інноваційні потреби задля фінансування заходів щодо підвищення рівня матеріально-технічного оснащення процесу ведення слідчих дій, зберігання інформації і т. ін.

У підрозділі 4.3. “Віктимологічне попередження бандитизму” автор зосереджується на виявленні, визначенні та аналізові основних потенційних об’єктів бандитських нападів в Україні, основних способів підшукування цих об’єктів бандитами, а також на виробленні окремих правил, вказівок, рекомендацій певним особам щодо того, як не стати потенційно запланованою жертвою бандитського нападу, або ж як не допустити і не створювати сприятливих умов для його реалізації, а, навпаки, пасивно і активно протидіяти цьому. Зроблено висновок про те, що найчастіше безпосередніми об’єктами бандитських нападів стають власники або мешканці приватних квартир чи будинків і, відповідно, їхнє майно; на другому місці – власники, працівники чи відвідувачі окремих підприємств, установ або організацій різних форм власності і, таким чином, їхнє особисте майно або майно певної юридичної особи; на третьому місці – власники, водії або пасажери приватних чи службових автомобілів та, відповідно, їхні автомобілі та інше майно, а також вантаж, що перевозиться в них. На четвертому місці знаходяться всі інші можливі об’єкти, якими виступають окремі особи, групи осіб тощо. На підставі вивчення окремих кримінальних справ визначено також кілька основних способів підбирання бандитами майбутніх жертв. Основним із них є надходження інформації від самих

членів банди чи їх найближчого оточення про їхніх друзів, знайомих, іноді навіть родичів, а також особисте візуальне спостереження за тією чи іншою жертвою, її будинком, способом життя та визначення рівня її заможності відповідно до приблизної вартості її автомобіля, одягу, прикрас тощо. Поширеним способом щодо визначення майбутніх об'єктів для бандитського нападу є також відстеження місця роботи можливої жертви і за цією ознакою визначення розміру її ймовірних прибутків (як правило, так діють щодо підприємців сфери торгового бізнесу, ринку нерухомості, інших прибуткових бізнесових галузей). Крім цього, з'ясовано, що бандити інколи нападають просто на випадкові жертви, не переймаючись особливим добром. У дослідженні розроблено і певні віктимологічні рекомендації щодо кожного із вказаних вище потенційних об'єктів окремо, виходячи зі специфіки кожного з них.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що в системі організованої злочинності бандитизм посідає особливе місце. Це продиктовано не лише тим, що він є найбільш яскраво вираженим злочином корисливо-наси́льницького спрямування, але і його великою різноманітністю щодо власних злочинних форм та проявів, специфікою об'єкту, об'єктивної сторони та інших ознак. Організовані угруповання озброєних розбійників (бандитів) існували здавна, урізноманітнюючи свою діяльність відповідно до умов та рівня розвитку того чи іншого суспільства і нерідко загрожуючи самому існуванню певної держави чи системи влади у ній. Саме цей політичний підтекст і призвів до того, що відповідальність за організацію озброєної банди задля вчинення нападів, а також за участь у банді чи у вчинюваному нею нападі в окремих країнах було не тільки криміналізовано, але й формалізовано. Великий рівень суспільної небезпеки та значна ефективність щодо досягнення злочинцями запланованого результату, якими характеризується цей злочин, повсякчасна його поєднаність із такими тяжкими та особливо тяжкими злочинами як вбивство, нанесення тілесних ушкоджень, розбійний напад, вимагання, захоплення заручників, примушували в минулому і примушують зараз законодавців дотримуватися суворості санкцій за його вчинення, розробляти системи профілактично-попереджувальних заходів задля недопущення вчинення бандитизму, а також інших злочинів корисливо-наси́льницького спрямування. Це питання вбачається ще більш актуальним, тому що, як показало проведене дослідження, тенденція кількості осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності за бандитизм на території України, має постійний нахил у бік зростання. Високими залишаються і такі показники як середньостатистична кількість учасників однієї банди, географічно-територіальна поширеність діяльності певної банди, урізноманітнюються об'єкти бандитських нападів, спостерігається тенденція щодо концентрування

бандитських угруповань навколо промислово розвинутих центрів країни, наявним виступає увесь можливий спектр видів мотивації бандитизму (помста, особиста неприязність, перерозподіл сфер впливу, бажання нашкодити іншому тощо) із значним домінуванням корисливості. Крім цього, вказаним видом злочинності займається найбільш активна частина населення, а саме: чоловіки, які є громадянами України, віком від 18 до 40 років, безробітні, які часто вже мають судимість.

Головною перепоною на шляху до ефективної боротьби з бандитськими угрупованнями є наряду з іншими причинами недосконалість кримінально-правової кваліфікації і регламентування відповідальності за бандитизм, що сприяє виникненню численних неточностей і помилок під час розслідування і судових слухань справ про бандитизм, затягуванню судового процесу та інших негативних наслідків. Проведені дослідження показали недосконалість сучасного законодавства, необґрунтованість окремих наукових підходів, відсутність або неефективність певних організаційних заходів з цих питань щодо окремих аспектів. Найбільш важливі наукові і практичні результати дослідження викладені автором у проекті нової Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про бандитизм”, яка оформлена у якості додатку № 2 до дисертації, а також у підсумкових висновках до кожного підрозділу роботи. Такими найголовнішими висновками є:

- 1) бандою слід визнавати озброєну організовану злочинну групу відповідно до п. 3 ст. 28 КК України або злочинну організацію відповідно до п. 4 ст. 28 КК України, членами яких з корисливих, особистих чи інших мотивів було спільно вчинено два і більше злочинів (чи замахів на злочин), принаймні один з яких пов’язаний з озброєним нападом; або ж ними було вчинено лише один озброєний напад (чи замах на нього), але при цьому вони мали плани чи наміри, узгоджені з іншими членами банди, щодо вчинення й інших злочинів незалежно від їх спрямованості чи вмотивованості. До того ж вчинення бандою таких збройних нападів і має бути основною метою діяльності цієї банди, а не лише засобом (інструментом) для досягнення нею інших як власних, так і сторонніх стратегічних злочинних цілей (політичних, соціальних тощо). У разі виявлення ознак вчинення певним угрупованням озброєних нападів в якості засобу для досягнення іншої мети (політичної, соціальної тощо), дії таких осіб мають кваліфікуватися відповідно до цієї мети як діяльність терористичного, незаконного воєнізованого, іншого формування у сукупності з відповідними іншими статтями Особливої частини КК України (розбій, вбивство, пошкодження майна тощо);

- 2) під організацією банди слід розуміти сукупність дій, вчинених однією чи кількома особами, по об’єднанню навколо себе чи окремо від себе інших осіб задля вчинення нападів на громадян або на підприємства, установи, організації,

а також вчинення поряд із цими й інших злочинів. Ці дії можуть полягати в розробленні планів злочинної діяльності або вчинення конкретного злочину, в розробленні загальних правил поведінки, розподілу ролей, можуть полягати у пошуку можливостей для прикриття діяльності як своїми силами, так і за допомогою сторонніх осіб, у фінансовому забезпеченні злочинної діяльності тощо;

3) банди можуть організовуватись ситуативно на підґрунті раніше існуючих товариських, сусідських, трудових стосунків між їхніми майбутніми членами, а також в банди можуть трансформуватися і злочинні формування іншого типу чи злочинної спрямованості за умови поступового набуття ними необхідних кримінологічних ознак банди, тобто озброєності, спрямованості на вчинення нападів в якості основної мети своєї діяльності, налаштованості на тривалу злочинну діяльність. У цьому випадку кожен первинний член такої банди має притягуватися до кримінальної відповідальності за бандитизм в аспекті відповідальності за організацію банди;

4) обов'язковою ознакою банди є озброєність, тобто наявність хоча б у одного з її учасників, які безпосередньо вчиняють певний напад, будь-якої вогнепальної чи холодної зброї, за умови, що інші члени банди, як ті, що беруть участь у цьому нападі, так і інші, знають про неї та розуміють, що вона має або може бути застосована під час цього нападу. При цьому слід мати на увазі, що банда може бути озброєна і гладкоствольною мисливською зброєю (більш того, саме такий спосіб озброєння є на сьогодні переважним). Потрібно також законодавчо запровадити можливість у певних випадках визнання судом зброєю окремих предметів, які використовувалися бандою під час вчинення нападів в якості зброї, в разі, якщо таке використання носило заздалегідь спланований, багаторазовий, небезпечний для потерпілих характер (наприклад, удавка, електрошок тощо);

5) під участю у банді слід розуміти згоду певної особи, яка усвідомлює факт існування банди чи тривання процесу її організації, на участь у цій банді, а також вчинення цією особою будь-яких дій щодо сприяння банді у здійсненні нею процесу власної організації чи у вчиненні бандою певного злочину, що доводило б бажання такої особи реально дотримуватися наданої попередньо згоди на участь у банді;

6) оскільки у ст. 257 КК України не зазначено конкретні діяння, які може вчиняти банда, то потрібно зважати, що у разі, коли створеною бандою вчинено певний злочин, незалежно від того, чи встановлено законом за його вчинення більш сувору або менш сувору відповідальність, ніж за бандитизм, такі дії підлягають кваліфікації за сукупністю злочинів – бандитизму і того більш чи менш тяжкого злочину, який вчинила банда (окрім такого прояву бандитизму як “участь у вчинюваному бандою нападі”, який за своєю суттю включає в себе і

конкретний щодо певного випадку нападницький злочин), за винятком тих злочинів, які безпосередньо охоплюються кримінально-правовим складом бандитизму в якості його необхідних ознак (наприклад, ст. 263 КК України “Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами”). У цьому випадку також не можуть застосовуватись в якості пом’якшуючих чи обтяжуючих покарання обставин такі обставини, наявність яких є необхідною для існування кримінально-правового складу бандитизму, наприклад, п. 2 ст. 67 КК України: “вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою”;

7) щодо питання відмежування банди рівня організованої злочинної групи від банди рівня злочинної організації, автором пропонується спосіб визначення ступеня стійкості такого формування. Якщо банда-організована злочинна група, якою слід вважати згуртоване і стабільне внутрішньо злочинне об’єднання, яке не піклується з тих чи інших причин про забезпечення свого майбутнього існування, не протидіє зовнішнім впливам (тобто не піклується про збереження стійкості), то банда-злочинна організація, окрім інших вище перелічених ознак внутрішньої стійкості, також переймається і питаннями свого майбутнього за допомогою різних методів (встановлення корумпованих зв’язків, створення страхового грошового фонду тощо). Саме започаткування такого піклування і протидії зовнішнім впливам і говорить, на нашу думку, про те, що та чи інша організована злочинна група вже перетворилась на злочинну організацію;

8) серед головних профілактично-попереджувальних заходів стосовно бандитизму своєю нагальністю щодо впровадження власного застосування насамперед потребують: а) впровадження “Комплексної програми щодо профілактики, попередження та боротьби з організованою злочинністю корисливо-насильницького спрямування”; б) встановлення суворой кримінальної відповідальності за неналежне, недбале поводження зі зброєю, неналежне зберігання зброї на складах, в службових приміщеннях, сейфах тощо відповідними службовими особами, що призвело до її втрати, викрадення, й, відповідно до цього, внесення доповнень до ст. 264 КК України “Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів”; в) урізноманітнення видів покарання за бандитизм у санкції чинної статті 257 КК України у бік введення ще додаткового більш м’якого покарання, окрім позбавлення волі на певний строк (наприклад, обмеження волі), оскільки приблизно у 12 відсотках усіх випадків засудження певних банд, суди доходили висновку про можливість і необхідність застосування покарання до окремих осіб нижчого від найнижчої встановленої межі;

9) регулювання правовідносин щодо надання дозволів, умов зберігання, правил відчуження мисливської зброї є на сьогодні недостатньо дієвими в процесі запобігання потраплянню цієї зброї законним чи незаконним шляхом до неблагонадійних осіб, а також від добросовісних до недобросовісних набувачів

і користувачів. Встановлена на сьогодні адміністративна відповідальність за неналежне зберігання та відчуження гладкоствольної мисливської зброї добросовісними набувачами є недостатньою та недієвою для запобігання незаконним випадкам такого небезпечного відчуження. Тому за таке незаконне відчуження пропонується встановлення суворой кримінальної відповідальності. У цьому аспекті наголошується також на необхідності прийняття відповідних законів України "Про зброю" та "Про профілактику злочинів", якими саме й було б урегульовано ці та інші питання профілактичного характеру.

Список опублікованих автором праць за темою дисертації

1. Іваненко І. В. Актуальні питання кримінально-правової характеристики бандитизму // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2001. – № 4. – С. 116-120.
2. Іваненко І. В. Кримінологічний аналіз сучасного стану і розвитку бандитизму в Україні // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2002. – № 2. – С. 72-76.
3. Іваненко І. В. Окремі аспекти розмежування бандитизму і створення злочинної організації // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2002. – № 3. – С. 26-30.
4. Іваненко І. В. Віктимологічне попередження бандитизму // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2002. – № 4. – С. 123-128.
5. Іваненко І. В. Бандитизм: історично-правова характеристика // Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук. праць. – Одеса: Юридична література, 2002. – Випуск 15. – С. 64-69.
6. Іваненко І. В. Аналіз національного законодавства про боротьбу з бандитизмом // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – № 6 (34). – С. 45-47.

АНОТАЦІЯ

Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2003.

Дисертацію присвячено теоретичним, практичним і прикладним проблемам наукового вивчення, законодавчого регулювання, правозастосування правоохоронними та судовими органами кримінального законодавства щодо відповідальності за організацію озброєної банди, участь у ній та участь у вчинюваному нею нападі (бандитизм), а також питанням підвищення ефективності попередження та протидії бандитизму. В роботі здійснено

детальний аналіз кримінально-правового поняття бандитизму, елементів складу цього злочину, кримінологічного змісту понять „злочинна організація”, „банда”, „участь у банді”, „озброєність банди” та ін. Проаналізовано також сучасний кримінологічний стан злочинності в Україні, по’язаної з бандитизмом.

Ключові слова: бандитизм, банда, злочинна організація, організована злочинна група, злочинне угруповання.

Иваненко И. В. Бандитизм: криминологическое и уголовно-правовое исследование. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2003.

Диссертация посвящена теоретическим, практическим и прикладным проблемам научного изучения, законодательного регулирования, применения правоохранительными и судебными органами уголовного законодательства об ответственности за организацию вооруженной банды, участие в ней, участие в совершаемом ею нападении (бандитизм), а также вопросам повышения эффективности предупреждения и противодействия бандитизму. В работе осуществлено подробное исследование уголовно-правового понятия бандитизма, элементов состава этого преступления, криминологического содержания понятий „преступная организация”, „банда”, „участие в банде”, „вооруженность банды” и др. Проанализировано также современное криминологическое состояние преступности, связанной с бандитизмом, в Украине. В диссертации отмечено, что бандитизм в качестве одного из видов преступления, которое по своей сути является групповым вооруженным нападением, существовал с древних времён так же, как и существует в данное время. Изменению с течением времени фактически подверглись лишь предметы вооружения определённой банды и объекты нападений. Автор диссертации приходит к выводу, что ответственность за бандитизм нашла своё уголовно правовое закрепление прежде всего по политическим мотивам, так как в истории права Украины это произошло в 20-30-х годах двадцатого века. В это время многочисленные как сугубо уголовные, так и политически направленные банды действовали на территории Украины и своей угрожающей по масштабам деятельностью ставили под удар полномочия и влияние новой власти – советской. Постепенно политический аспект из правового понимания ответственности за бандитизм был изжит. В диссертации обращается особое внимание на уголовно-правовую характеристику бандитизма, как одного из составов преступлений, и отмечается, что этот состав сложен прежде всего своей объективной стороной, которая включает в себя три основных аспекта: организацию банды, участие в банде и участие в совершаемом бандой нападении. Таким образом, данное преступление

должно рассматриваться в специфическом контексте по отношению к каждому из вышеуказанных аспектов.

Проведя исследование собранного эмпирического материала, который состоит из статистических данных Верховного Суда Украины по бандитизму за период с 1991 по 2001 год включительно, а также из семидесяти семи уголовных дел по бандитизму, которые рассматривались судами восемнадцати областей Украины, автор приходит в выводу, что динамика совершаемых бандами преступлений имеет постоянную тенденцию к росту. Установлено также, что наиболее подверженными бандитским нападениям регионами являются такие густонаселённые и промышленно развитые территории станы, как: Донецкая, Луганская, Днепропетровская, Запорожская, Одесская и другие области. Исходя из того же эмпирического материала, сделаны выводы о криминологической характеристике личности участника банды в Украине. Как правило, это личность мужского пола, 25-40 лет, безработный (а если работает, то чаще всего занимается неквалифицированным рабочим трудом), около трети из них имеют судимость. Среди причин, обуславливающих существующий уровень бандитизма в Украине, автор выделяет социальные аспекты, которые подразделяет на три основных группы: общесоциальные аспекты (уровень всего общества), аспекты определённой социальной среды (уровень семьи, компании, места учёбы или работы) и частные социальные аспекты (уровень личности).

Относительно характеристики банды как специфического преступного формирования, в диссертации высказывается мнение о том, что это формирование отличается от всех иных организованных преступных формирований прежде всего вооруженностью, направленностью на совершение нападений в качестве способа совершения преступления и направленностью на длительную преступную деятельность. Автор высказывает мысль, что банда может состоять минимум из трёх членов, и, таким образом, может существовать на двух таких уровнях сложной формы соучастия, как организованная преступная группа и преступная организация (п.п. 3,4 ст. 28 УК Украины). По вопросу криминологической и уголовно правовой профилактики и предупреждения бандитизма в Украине соискатель сосредоточивает своё внимание на уголовно-правовых, криминалистических и виктимологических аспектах этой деятельности. Отмечается необходимость принятия Законов Украины «О профилактике преступности», «Об оружии», улучшения финансирования правоохранительных органов, занимающихся борьбой с организованной преступностью, а также необходимость разработки рекомендаций по виктимологическому предупреждению бандитизма, определённый объём которых предлагается в диссертации.

Ключевые слова: бандитизм, банда, преступная организация, организованная преступная группа, преступная группировка.

Ivanenko I.V. Gangsterism: criminological and criminal - legal research. – Manuscript.

The thesis for scientific degree of the candidate of jurisprudence in the speciality 12.00.08 - criminal law and criminology, criminal - executive law. - Odessa National Academy of Law, Odessa, 2003.

The thesis is dedicated to theoretical, practical and applied problems of scientific research, legislative regulation, application of normative base and legal relations in establishment and realization of the criminal responsibility for the organization of the armed gang, participation in it, participation in a gang attack (for gangsterism) by law-enforcement and judicial bodies and also to the questions of improvement of ways, methods, actions concerning preventive measures, prevention, termination of the gangsterism and struggle against it in Ukraine. In this work, it was carried out a detailed research of criminal - legal concept of gangsterism, structural elements of this crime, criminological contents of the concepts of criminal organization, gang, participation in a gang, armament of a gang and others. Present criminological criminality condition connected to gangsterism in Ukraine has been analyzed in this work in detail as well.

Key words: gangsterism, gang, criminal organization, organized criminal group, criminal formation.